Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłata pocztowa uiszczono ryczałtem.

СЛОВА ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12, m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр., на 3 мес. — 4 зл., на паўгоду — 8 зл., на год — 15 зл., заграніцу ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.	Непрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 7 — Вільня, Серада 24-га кастрычніка 1928 г. — Год 1

Полярызацыя сілаў.

У сучасны мамэнт найбольшай сэнсацыяй дня ў палітычным сьвеце Польшчы зьяўляецца раскол у партыі пэпээсаў. Тое, што падгатаўлялася ўжо больш году часу, што варылася дасюль ува ўласным пэпээсаўскім катле і выходзіла наверх у форме газэтнае пены, якая дазваляла цяперашняй апазіцыі тлумачыць яе як манэўры ўсяе пэпээсаўскае партыі перад пераходам яе ў блёк санацыі, але што запраўды было глыбокім крызісам пэпээсаў—нарэшце дайшло да свайго лёгічнага канца. „Партыя Польскіх Сацыялістаў“ перастала існаваць, як адзіная партыя. Цяпер ужо існуюць афіцыяльна дзьве партыі—„П. П. С.“ і „П. П. С.—даўней рэвалюцыйная фракцыя“, ці як удачна акрэсьліла эндэцкая прэса—ППС і ББС (беспартыйны Блёк Сацыялістычны?!). Абедзьве партыі маюць свае ўласныя органы друку—„Robotnik“ і нованароджаны „Przedświt“, абедзьве будуць мець пры наступаючай сэсіі Сойму свае ўласныя асобныя клюбы, прычым сэцэсія, ужо па цяперашняму падлічэньню прэсы—будзе мець да тузіна паслоў, ня лічучы „нэйтральных“. Факт расколу стаўся і яго ня скрываюць, як варожыя пэпээсам сілы, гэтак і самі пэпээсы, выдаючы афіцыяльныя камунікаты і распускаючы, як належыць пры расколе, у абадвух органах цэлую плойму „рэвалюцыяў“ і чыстай вады дэмагогію для перацягненьня кожнай фракцыяй на свой бок масаў. Маючы неўзабаве адбыцца кангрэс партыі ў Сасноўцах ужо ня будзе займацца выясьненьнем крызісу ўнутры партыі, а стане перад адбытым фактам расколу.

Буржуазная, а найбольш санацыйная, прэса ня можа скрыць свaей радасьці з поваду дамовай сваркі ў сваіх небясьпечных конкурэнтаў, бо трэба сказаць, што ППС яшчэ і да расколу зьяўлялася істотна партыяй буржуазнай, вярней, дробна-буржуазнай, але выстаўляючы сябе партыяй сацыялістычнай—адцягала ад роднай буржуазіі нацыяналістычна настроеныя польскія работніцкія масы, на якія прэтэндавала кожная з буржуазных партыяў. Аднак, прыпомнім, што ў часе яшчэ папярэдняга Сойму, у часе яго „хваробаў“ —такія-ж расколы адбываліся ўва ўсіх іншых буржуазных партыях, пачынаючы ад эндэцыі і канчаючы энпээрамі (Нацыянальнай Работніцкай Партыяй) і Вызваленьнем. Кожная з іх перажыла ўнутраны крызіс, каб у выніку аддаць пэўную часьць сваіх сілаў санацыі. Прыпомнім, што тады якраз ППС-ы хвалілася, што „na pomalowanej łączce“ яна адна асталася цэлая і адзіная.

І запраўды малазначная групка „Партыі Працы“, якая зьявілася ядром цяперашніх бэбэхаў, абрасла да немагчымасьці „санатарамі“ самага рознага гатунку і ў гэтым моры так згубіла свой твар, што сымболем адзінкі цяпер зьяўляецца не пас. М. Косьцялковскі, а хутчэй мін. Мэйштовіч, а пас. К. сам навет з сваім „Саюзам Гарадоў і Вёсак“ мусіць лемэнтаваць над „захаваньнем дэмакратыі“. Адным словам, уся польская буржуазія то гвалтоўна, то паступова, але няўхільна групуецца каля, здавалася-б, беспартыйнай, ці то хутчэй шматпартыйнай мітычнай „адзінкі“, якая паступова-ж перабірае ад эндэцыі прадстаўніцтва польскага нацыяналізму. Цяпер ніхто ня можа паручыцца, што бэбэхі ня могуць зрабіць паступку, які ў свой час дапусьціла эндэцыя ў адносінах да першага выбранага прэзыдэнта Нарутовіча. Яны набіраюць шовіністычнага імпату.

Факт утварэньня ББС-аў мы ўважаем далейшым шагам усё таго-ж аднаго працэсу консалідацыі буржуазных сілаў. Можам думаць, што неўзабаве будзем сьведкамі „фэрмэнтаў“ і ў іншых угадовых і „tęskniących pozytywnej pracy“ партыях—Вызваленьні і Сялянскай Партыі (Stronnictwo Chłopskie). Працэс ідзе з неўмалімай пасьлядоўнасьцяй, усё далей да сваей канчальнай мэты. Каб быць яшчэ паўнейшымі, дадамо, што гэты працэс зачапіў, ня толькі польскае буржуазнае грамадзянства, а перакінуўся і ў бок г. зв. нацыянальных меншасьцяў, ствараючы таксама „фэрмэнты“, асабліва адчуваныя сярод украінцаў і ў самы апошні час і беларусаў, дзе бачым выразнае ўтварэньне „санацыйнага“ кірунку.

Цяпер мы хочам зьвярнуць увагу на другі бок крызісу пэпээсаў, на выданьне брашуры Манькоўскага, які б'е па партыі з левага боку. Невядома, як глыбокі гэты працэс, але ён так выразны, што не патрабуе вялікіх тлумачэньняў. Але левыя „фэрмэнты“ найбольш адчуваюцца не ў вярхох партыі, а на нізох, у масе. Мы тут бачым таксама паступовы і няўхільны зварот улева. Прыпомнім, што пры адбытых выбарах да Парляманту амаль усе найбольш прамысловыя цэнтры, як Варшава, Лодзь, Сілёзія—далі ў выніку выбараў большасьць галасоў камуністам. Няма ніякага сумляваньня, што адбываная цяпер забастоўка ў Лодзі таксама перасунула работніцкія масы значна ўлева. Эндэцкая прэса проста сцьвярджае, што які-бы ня быў канец забастоўкі—на ім аднолькава выграюць камуністы.

Ня можам прайсьці маўчаньнем таго факту, што, ня гледзячы на „санацыю“ беларускіх вярхоў, ня гледзячы на адсутнасьць афіцыяльнай левай беларускай партыі, ня гледзячы на ўсе „лекі“ і стараньні афіцыяльнай „санацыі“—ідзе адначасна і то не ў малым тэмпе ўсё большая радыкалізацыя беларускіх працоўных гушчаў, якія сваім вонкавым штандарам маюць Беларускі Сялянска-Работніцкі Пасольскі Клюб. Для ўсіх відавочна, што, ня гледзячы на недазвол мітынгаў гэтаму Клюбу пры адначасным фаворы сельсаюзьнікаў, хадэкаў, а асабліва нованароджанага „санатара“ Янкі Станкевіча—ўсе гэтыя паслы ня маюць амаль ні малейшага пасьпеху і ўсе іх партыі і органы проста на вочах заміраюць. Наадварот, Б. С.-Р. Клюб і радыкальная прэса, ня гледзячы на „фэрмэнты“ наверху — *групуе каля сябе, можна сказаць без памылак—увесь беларускі працоўны народ і чуецца з пагляду еднасьці з народам яшчэ можа сільней, як чуўся ў свой час Клюб б. Грамады.* Беларускі Сялянска-Работн. Клюб увасабляе ў сабе ўвесь беларускі працоўны народ.

Зьявішча палявеньня масаў можна бачыць цяпер таксама і на ўкраінскім груньце, што выяўляецца ў пасьпехах Сель-Робу — Лявіцы і паступовым заміраньні яго правай часткі.

Адным словам, калі бачым, з аднаго боку, консолідацыю буржуазных сілаў, згрупаваньне іх каля аднаго полюсу, то, з другога боку, бачым групаваньне работніцка-сялянскіх масаў каля левых груміровак. На нашых вачох адбываецца працэс, які можна назваць полярызацыяй сілаў. З аднаго боку—„беспартыйны“ буржуазны блёк, а з другога — ўсё растучы блёк сялянска-работніцкі. Сярэдзіна штораз болей губляе грунт пад нагамі, яскравым доказам чаго зьяўляецца апошні раскол пэпээсаў.

Разрыў (?) польска-нямецкіх гаспадарчых перагавораў.

Тое, што можна было прадбачыць здарылася: польска-нямецкія гаспадарчыя перагаворы ізноў перарваліся.

У апошні час нямецкі ўрад зьвярнуў асаблівую ўвагу на справу перагавораў з Польшчай. 10—11 адбыліся нарады габінэту ў гэтай справе, на якія былі заклікаваны — нямецкі пасол у Варшаве Раўшэр і старшыня нямецкай дэлегацыі Гэрмэс. Быццам Гэрмэс даводзіў і рашуча радзіў ураду перарваць на неабмяжаваны час перагаворы, якія зьяўляюцца безнадзейнымі з прычыны няўступлівасьці Польшчы. Раўшэр, быццам, наадварот—прапанаваў паразуменьне. У выніку нарады Гэрмэс паехаў у Варшаву, перагаворы расцачаліся ізноў, але на першым-жа абмене паглядаў высьветліліся такія розьніцы, што Гэрмэс раптам ізноў выехаў у Бэрлін... Уражаньне ад гэтага выезду было вялізарнае, дый ня толькі ў Польшчы і ў Нямеччыне, але і ў іншых дзяржавах, заінтэрэсаваных так ці інакш у польска-нямецкіх адносінах.

Выезд Гэрмэса азначаў амаль не разрыў перагавораў. Абодва ўрады — нямецкі і польскі — зараз-жа выдалі афіцыяльныя камунікаты, высьвятляючы стан перагавораў і вінавацячы адзін аднаго ў іх перарыве.

Польскае Агенства выдала — пасьля нямецкага — камунікат, палямізуючы з закідамі нямецкага ўраду, ускладаючага віну на польскі. З свайго боку польскі камунікат высьвятляе, што — на прапазіцыю польскай дэлегацыі аб ўсім вольным тавара-абмене паміж абодвума краямі—нямецкая дэлегацыя адказала адмовай, заявіўшы, што на вольны (неабмяжаваны ані колькасна ані якасна) увоз польскага вугалля і ўсялякай скаціны (жывой і бітай) нямецкі ўрад не згаджаецца, а будзе надалей для ўсялякага роду гэтых прадуктаў устанаўліваць згары азначаныя і абмяжаваныя „кантынгенты“ (колькасьці). Такі адказ, кажа камунікат, адразу падважыў магчымасьць паразуменьня, бо-ж — за вольны ўвоз у Польшчу нямецкіх тавараў — Польшча не атрымала-б ад Нямеччыны ніякай „кампэнсаты“ (раўнаважніка), які-б дазволіў краю выраўнаваць страты для гандлёвага балянсу краю, — з прычыны дапушчэньня на польскі рынак масы нямецкіх фабрычных тавараў.

Лягічным вывадам з гэтага і зьявіўся перарыў перагавораў, — да часу, калі нямецкі ўрад займе ў споры канчальнае становішча...

Такім чынам, паводле думкі нямецкай дэлегацыі — польска-нямецкі трактат даваў-бы нямецкай прамысловасьці ўсе магчымасьці поўнага апанаваньня польскага рынку, а адначасна зачыняў-бы фактычна (абмяжоўваючы іх у азначаных нямецкіх інтарэсах) нямецкі рынак для тых прадуктаў польскага вывазу, якія зьяўляюцца найважнейшымі „пазіцыямі“ гандлёвага балянсу Польшчы. Інакш кажучы, Нямеччына мае намер накінуць Польшчы такі гандлёвы трактат, які — ня толькі быў-бы аднабока—карысны для Нямеччыны, але проста руйнаваў-бы загранічны гандаль Польшчы, падкопваючы яе краёвую прадукцыю, а потым — і яе валюту...

Польская прэса дадае да гэтага камунікату, што новы канфлікт паміж Нямеччынай і Польшчай мае сваё жарало выключна ў гэтым чыста гаспадарчым споры — бо-ж усе супярэчнасьці так зв. „палітычнага“ характару амаль не цалком узгоднены(?) працай у Юрыдычнай Камісіі. Ці — гэта значыць, што ў-ва ўсіх гэтых справах польскі ўрад уступіў ізноў. Бо-ж, як ведама, нямецкі ўрад рашуча заявіў, што такія свае даманьні, як, напр. вольнага насяленьня нямецкіх купцоў на прыгранічным абшары польскай тэрыторыі ён лічыць прадуступным варункам для ўсялякага гандлёвага трактату!... Калі гэта так, дык і гэта ўказала-б, як далёка пайшла ўступлівасьць польскага ўраду — на карысьць Нямеччыны.

Калі польска-нямецкі спор абмяжаваўся запраўды толькі абшарам чыста гаспадарчым, тады — ясна, што нямецкай дэлегацыі, а значыць і нямецкаму ўраду, дыктуюць сваю волю нямецкія зямляўласьнікі, асабліва-ж — прускія абшарнікікі, „сацыялістычнаму“ ўраду — цяпер — яшчэ больш уладна, як папярэдняму—нацыяналістычнаму!...

Сам старшыня нямецкай дэлегацыі д-р Гэрмэс — ёсьць адначасна старшынёй нямецкіх сялянска-кулацкіх саюзаў,—падобных да пястоўскіх у Польшчы,—якія, як сільныя прадуцэнты сельска-гаспадарчых прадуктаў, асабліва—гадоўлі жывёлы (рагаціны і сьвіньняў) цесна зьвязаны эканамічна і палітычна з буйнейшымі абшарнікамі-нацыяналістамі (як і польскія „вітасавы кулакі“). Такім чынам, чыста гаспадарчы зьмест разрыву польска-нямецкіх перагавораў — у перамозе нямецкіх аграрыяў, якія баяцца канкурэнцыі таннага польскага мяса ўсялякіх гатункаў, якая-б вельмі значна зьбіла цэны на гэтыя прадукты ў Нямеччыне. Ці „сацыялістычны“ нямецкі ўрад запраўды пойдзе цалком у гэтым пад каманду аграрыяў, аддаўшы ім на луп шырокія масы працоўнага мясцовага спажыўца, абмяжаваны бюджэт якога заўсёды — яшчэ з часоў Бісмарка — традыцыйна бараніла нямецкая сацыял-дэмакратыя, гэта — вельмі сумліўна. І запраўды апошняя вестка кажа, быццам Гэрмэс ужо зьмешчаны са становішча старшыні дэлегацыі, а на яго мейсца назначаны віцэ-міністар ральніцтва д-р Поссэ. Але, з другога боку, што гэта зьмена азначае рашучы паварот нямецкага ўраду ў напрамку паразуменьня з Польшчай, таксама сумліўна: залішне вострa выступіў нямецкі ўрад у справе перарыву перагавораў—у сваім камунікаце праз Агенцтва Вольфа!

—•—

Ізноў—разглядзімо справу бліжэй. Польскія газэты абураюцца на тое, што „прапазіцыі, якія ставіць Польшчы нямецкая дэлегацыя, ня ёсьць прапазіцыі паміж двума вольнымі і незалежнымі народамі—контрагентамі: гэта хутчэй варункі, дыктаваныя пераможцам пераможанаму“.

Мы ў агульным нарысе высьветлілі раней агульныя прычыны і варункі такога палажэньня справы. Нямецкая прамысловасьць, німала не пацярпеўшая ад вайны, цяпер адбудавалася, як ніякая іншая ў Эўропе. Маючыя найлепшыя, удасканаленыя машыны, немцы могуць заліць Польшчу значна танейшымі, а таксама значна лепшымі таварамі. Дык вольны доступ іх на польскі рынак, чаго якраз трэбуюць немцы, дый яшчэ—з найменшымі мытамі — запраўды-ж азначаў-бы амаль не канец польскай прамысловасьці.

Але адначасна немцы—за час гаспадарчай вайны з Польшчай—шмат зрабілі ў галіне самавыстарчальнасьці ў справе выжыўленьня краёвымі сельска-гаспадарчымі прадуктамі!... Дык ламаць усе тое, што зроблена—з вялікім накладам капіталу—за апошнія 3 гады для падняцьця сельскай гаспадаркі—дзеля паразуменьня з Польшчай — Нямеччына ня мае гвалтоўнай патрэбы. Уся справа ў тым і зьмяшчаецца, што Нямеччына можа чакаць шмат часу, ня церпячы так страшэнна, як Польшча ад зацягнуўшайся гаспадарчай вайны...

Лічбы ізноў пакажуць нам, наколькі карысьнейшае ў гаспадарчым канфлікце становішча мае Нямеччына ў параўнаньні з Польшчай.

Паводле аблічэньняў нямецкай статыстыкі—вартасьць польска-нямецкага таварнага абароту—за апошнія 5 гадоў—выглядала ў такіх лічбах:

	Нямецк. ўвоз з Польшчы ў мільён. марак	Нямецк. вываз у Польшчу ў мільён. марак
ў 1923	**488.1**	**396.2**
„ 1924	456.6	399.8
„ 1925	457.7	423.3
„ 1926	305.0	261.0
„ 1927	**366.8**	**432.0**

З гэтага відаць, што нямецкі ўвоз тавараў з Польшчы перад гаспадарчай вайной быў значна вышэйшы ад цяперашняга. Такім чынам скуткі гаспадарчай вайны з немцамі для Польшчы — вельмі дакладлівыя: Польшча ўсьцяж значна траціць з прычыны зачыненьня для яе нямецкага рынку.

Што-ж датычыць нямецкага вывазу ў Польшчу, дык ён — па часовым — на адзін толькі (1926) год!...—рэзкім спадку — цяпер ужо—ня толькі ня зьменшыўся ў параўнаньні з тым, якім ён быў перад гаспадарчай вайной, але навет значна ўзрос!... Гэта значыць, што ніякіх скуткаў гаспадарчай вайны з Польшчай Нямеччына быццам і не адчувае! А ў кожным разе—Нямеччына можа спакойна чакаць далейшай ўступлівасьці з боку Польшчы: — Нямеччына траціць толькі на тым, што яе вываз у Польшчы залішне

павольна разьвіваецца—ў стасунку да агульнага страшэнна шпаркага ўзросту нямецкай прамысловасьці і міжнародавага гандлю... Але вельмі нязначная „польская частка“ ў агульным гандлёвым абароне Нямеччыны робіць і гэтыя „страты“ Нямеччыны—вельмі для яе нячутнымі...

Усімі гэтымі лічбамі — пэўне-ж вельмі спрытна апэруе нямецкая прэса. Яна цьвердзіць, што разьвіцьцё гаспадарчай магутнасьці Нямеччыны ідзе такім шпаркім тэмпам дый з такой непераможнай сілай, што яе ня здолеюць стрымаць ніякія муры ці бар'еры, чаго красамоўным доказам і зьяўляецца няўдалая спроба адгарадзіцца такім „мурам“ з боку Польшчы... „Польшча папросту ня можа выключыць сябе з гаспадарчага абшару нямецкіх уплываў“, кажуць нямецкія эканамісты. „Польшча ня можа выключыць з сябе, з свайго гаспадарчага арганізму нямецкага складніка“. „Кожная такая спроба — ня толькі засуджана на няўдачу, але і пагражае Польшчы вялікімі ўстрасеньнямі—катастрофай“!..

„І тутака, піша польскі гаспадарчы аглядчык, гранітавая база меркаваньняў нямецкіх эканамістаў, падстава іх апору, іх няуступліваcьці Польшчы“. „Пашто-ж—запраўды даваць польскаму вывазу „кантынгенты“ — 350.000 тоннаў вугальля штомесячна, 300.000 тоннаў сталі і жалеза штогодна, пашто пускаць з Польшчы ў край прадукты сельскай гаспадаркі, калі ўсё гэта падкопвае нямецкую прадукцыю суадказных галінаў, украпляе гаспадарча і палітычна Польшчу“?! Пашто рабіць усё гэта, калі-ж і без таго польскія рынкі,—з „мытным мурам“, з „ваенна-гаспадарчымі акопамі“, ці бяз іх — аднолькава — адчынены фактычна для „гранатаў“ з нямецкімі таварамі!!!

Вось—дзеля ўсяго гэтага—і цяжка спадзявацца ў хуткім часе на маючых узнавіцца польска-нямецкіх гандлёвых перагаворах якогась рашучага паразуменьня ў справе заключэньня трактату на шырокай падставе, як плянавалася яшчэ нядаўна абедзьвюма старонамі. У найлепшым разе будзе прыдуманы сякі-такі „гаспадарчы мір“, які ня будзе амаль-што нічым розьніцца ад—сучаснай „эканамічнай вайны“...

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Калі будзе скліканы Сойм.

Надовячы ў м. Сойму Дашынскага адбылася нарада старшыняў пасольскіх клюбаў.

Адчыняючы паседжаньне, Дашынскі паведаміў, што ўрад скліча Сойм і Сэнат у канстытуцыйным часе—гэта значыць, у канцы гэтага месяца. Першае паседжаньне гэтай бюджэтнай сэсіі будзе 30—31 г. м.

На тым-жа паседжаньні адбылася доўгая дыскусія на тэму адсьвяткаваньня Соймам 10-ці годзьдзя Незалежнасьці Польшчы. Падана яшчэ некалькі новых праектаў, чым і зачынена паседжаньне.

Пэўна не дагаворацца.

Ужо шосты тыдзень, як у Варшаве йдуць нямецка-польскія „гутаркі“ ў справе нямецка-польскага гандлёвага дагавору. Але, мусіць, гэтыя гутаркі і будуць толькі гутаркамі, бо ад іх справа гандлёвага дагавору нешта нічуць ня йдзе ўперад, а топчацца на адным мейсцы. Найбольш яна стаіць дзеля таго, што заўсёды працавітыя і акуратныя немцы, у гэтых перагаворах нешта „папсаваліся“ — іх старшыня вельмі часта выяжджае з Варшавы ў Бэрлін, дзеля інфармацыі свайго ўраду аб прабегу гутаркаў і дзеля атрыманьня ад яго новых інфармацыяў.

Вось і цяпер, па кароткім пабыце ў Варшаве, старшыня нямецкай дэлегацыі, Гэрмэс, ізноў выехаў у Бэрлін.

Ад'емнасьць польскага гандлю.

Згодна з тымчасовымі абліченьнямі Галоўнага Статыстычнага Ураду, гандлёвы біляне Польшчы за мінулы верасень выглядае так:

Прывезена тавараў на 272.783 тысячы злотых. Вывезена тавараў на 204.343 тысячы злотых. Ад'емны біляне раўняецца 68.440 тысяч злотых. У параўнаньні з папярэднім (жнiўнем) месяцам, ад'емнасьць гандлю пабольшала на 5.999 тысяч злотых.

Зборныя ўмовы ў промысьле.

16 бягучага месяца ў гарнячым промысьле Дамброўскага і Кракаўскага басэйну падпісана зборная ўмова. Умова абавязвае ад 1 верасьня г. году і прызнае акардовым работнікам 4, а падзённым 7 прац. падбаўкі.

Адначасна падпісана зборная ўмова ў мэталёвым промысьле. Яна прызнае работнікам 5 прац. падбаўкі і будзе абавязваць да 1 ліпня 1929 году.

З Лодзкай забастоўкі.

Падаём каротка далейшы працяг агульнай работніцкай забастоўкі ў Лодзі.

16-X у сяродмесьці адбылася маніфэстацыя работнікаў, якую, аднак, паліцыя разагнала. Некалькі чалавек арыштавана. На вуліцах патрулююць вялікія аддзелы пешай і коннай паліцыі з голымі штыхамі.

Забастовачная сітуацыя ў далейшым працягу завастраецца. Фрызьерскі (галярскі) прафсаюз далучыўся да забастоўкі, а галяры першарадных галярняў навет пастанавілі ападаткавацца на карысьць забастоўкі на вялічыню аднадзёвага заработку.

У далейшым працягу дня агульная забастоўка ў Лодзі прыняла яшчэ большыя разьмеры: забаставалі ў поўным камплекце трамвайшчыкі і работнікі гарадзкой газоўні і ўсе іншыя прадпрыемства публічнагы ўжытку, за выняткам толькі аднэй электроўні. Пачалі працу толькі наборшчыкі лодзкіх газэт.

Перад будынкам прафсаюзу валакняных работнікаў зьбіраліся некалькі разоў вялізарныя грамады работнікаў, дзеля з'арганізаваньня дэманстрацыйнага паходу. Усе спробы дэманстрацыі былі зьліквідаваны паліцыяй, пры чым даходзіла да боек. Лёгка ранена некалькі чалавек і 3 цяжка. Арышты сярод дэманстрантаў „досыць лічэбныя“. Апрача гэтага, паліцыя не дапусьціла да з'арганізаваньня веча камуністычных паслоў Біттнэра і Росяка.

Па паўдні, як ў прафсаюз работнікаў так і ў саюз прамыслоўцаў прышлі ад міністра працы Юркевіча запросіны на канфэрэнцыю ў Варшаве, вызначаную на 18 г. месяца.

17.X агульная сітуацыя забастоўкі ў Лодзі і Лодзкай акрузе не зьмянілася. У трамваях адбылося зграмаджэньне працаўнікоў, на якім пастаноўлена ня прыступаць да працы.

Па ўсім горадзе, па вуліцах кружаць лічэбныя патрулі пешай і коннай паліцыі.

На абшарах разьніцы ў Балюдах дашло да „авантуры“: Гуртаўнікі самі рэзалі быдла. Забастоўшчыкі разагналі быдла, выпускаючы яго на вуліцы. Паміж работнікамі і гуртаўнікамі пачалася бойка, у якой ранены нажом старшыня гуртаўнікоў. Каб не паліцыя — бойка прыняла-бы шмат гразьнейшыя разьмеры.

З сялянскай забастоўкі ў Грэчэннэ.

У маёнтку кн. Сапегі Грэчэннэ, Сакольскага павету, адбылася сялянская забастоўка, на якой не абышлося бяз крыві.

Буржуазная польская прэса ў гэтай і радзе падобных забастовак Сакольскага і іншых паветаў, вінаваціць „Сель. Роб.“, які выклікаў там „разрухі“, і ў маёнтку Грэчэннэ, паводле гэтай прэсы, не абышлося бяз такіх-жа разрухаў. На палёх маёнтку адбываліся цэлы тыдзень напады азброеных „бастуючых бандаў“ на працуючых у полі страйкаломаў.

Нарэшце староства загадала арыштаваць „падпальшчыкаў“. (podżegaczy). „Калі прыехала паліцыя, падбадзёраны выкрыкамі агітатараў натоўп каля 500 забастоўшчыкаў напаў на паліцыю з каламі і каменьнямі. Камандант і 2 паліцыянты палі цяжка раненымі. Рэшта паліцыі пачала стральню, у якой ранена яшчэ тры (?), натоўп разьбегся“.

„17 г. м. з вёскі Грэчэннэ прывезена ў Львоў і пасаджана ў вастрог 9 жанчын і 14 мужчын, арыштаваных у сувязі з крывавымі выпадкамі на груньце рольнай забастоўкі. З арыштаваных 2 ранена. Усе арыштаваныя будуць адказваць за праступак бунту і разрухаў, за якія аўстрыяцкі карны закон прадбачыць кару ад 5 — 10 год, або ад 10 — 20 гадоў цяжкага вастрогу, залежна ад удзелу ў бунце. Працэс будзе адбывацца перад судом прысяжных.

У Грэчэннэ ўжо „пануе“ спакой, аддзелы паліцыі ўжо выведзены з вёскі, а швадрон конных стральцоў вярнуўся ў Жолкев“. (Gł. Prawdy № 289).

Так ня поўна інфармуе буржуазная прэса аб сялянскіх забастоўках у Польшчы.

Але і з гэтай крыхі фактаў хіба добра відаць, як магутным і грозным робіцца вызвольны рух сялянскага пралетарыяту ў Польшчы.

Забастоўка мэталёўцаў.

У тым-жа дні адбылася канфэрэнцыя мэталёвых работнікаў з працадаўцамі ў справе работніцкага жаданьня 20 прац. падбаўкі. Жаданьне работнікаў прамыслоўцы катэгарычна адкінулі. Пасьля гэтага работнікі склікалі агульнае сабраньне, на якім пастаноўлена працягнуць пратэстацыйную забастоўку (абвешчаную дзеля салідарнасьці з валакнянікамі) аж да прызнаньня працадаўцамі іх варункаў.

Магістрат выдае незаможным бастуючым штодзенна па 5000 баханкаў хлеба і па 4,500 бясплатных абедаў. Аддзел грамадзкай апекі павялічыў у 2 разы на час забастоўкі лік бясплатных сьнеданьняў.

У сувязі з выездам прадстаўнікоў прафсаюзаў на канфэрэнцыю ў Варшаву, кіраўнік прафсаюзу валакнянікаў заявіў, што прафсаюзы не падалі ніякой зьмене сваіх дамаганьняў і што ў далейшым працягу будуць падтрымліваць свае першае становішча і дамагацца 20 прац. падбаўкі і выпаўненьня ўсіх тых пастулатаў, якія работнікі выставілі на першай канфэрэнцыі з прамыслоўцамі.

Нарады над ліквідацыяй забастоўкі ня далі рэзультату.

Цэлы дзень і аж да позьняй ночы (12 г. 30 м.) 18 г. м. адбываліся ў міністэрстве працы ў Варшаве нарады над ліквідацыяй забастоўкі ў Лодзі. На нарадах былі, як прадстаўнікі работнікаў, так і прамыслоўцаў і прадстаўнікі ўлады—м-ва Працы.

Па некалькігадзінных нарадах асобна з кожнай старанай, міністэрства пачала а 7 гадзіне вечара агульныя нарады, якія працягнуліся аж да 12 г. і 30 м. ночы.

У перапынках мін. Юркевіч нараджаўся з прамыслоўцамі, прыхільваючыміся да некатарых работніцкіх пастулатаў, але нішто не памагло—работніцкія прадстаўнікі ня прынялі апошнія варункі прамыслоўцаў, прызнаючы іх за нявыстарчаючыя — ня задавольваючыя іх дамаганьняў і абвясьцілі, што астаюцца пры сваіх папярэдніх дамаганьнях, бяз зьменаў.

Навакол разгрому ў ППС.

У польскай прэсе ўсё часьцей зьяўляюцца інфармацыі аб „непаразуменьнях“, „тарцях“, а апошнімі днямі навет і аб развалу ППС. Разлом гэты ўжо быццам пачаўся ад часу выхаду „Przedświtu“, органу даўнейшых сяброў ППС, якія цяпер увайшлі ў ўрад м. Пілсудскага, як мін. Марачэўскі і іншыя. Развал мае тую прычыну, што многім пэпэсам ужо абрыдзела насіць на твары нейкую маску апазіцыі да сучаснага ўраду Польшчы і яны стаяць за тое, што ўжо „пара“ яе скінуць. Другая частка „сацыялістаў новага выпуску“ стаіць на груньце, што скінуць маску яшчэ „не пара“, бо буржуазія яшчэ не настолькі „ўстабілізавалася“, каб магла выйсьці на адкрытую барацьбу з пралетарыятам.

Працэс камуністычнага пасла.

Ужо канчаецца сьледзтва выданага сёлета камуністычнага пасла Уладыслава Бачынскага. Працэс пачнецца ў сьнежні г. г. у Акружным Судзе ў Сасноўцы. Названы пасол абвінавачваецца ў антыдзяржаўнай дзейнасьці.

Цікавы працэс.

У Апэляцыйным Судзе ў Катавіцах распачаўся працэс, якім зацікаўлена, ня толькі ўся Польшча, але і заграніца. У працэсе расходзіцца аб абшары 30.000 гэктараў вартасьці 10 мільёнаў даляраў. Абвінавачваючым ёсьць былы прынц Фрыдрых Габсбург, абвінавачваным — Польская Дзяржава.

Акружны Суд у Цешыне выдаў прыгавор, якім адкінуў іск (позву) б. прынца, прызнаўшы яго толькі да некалькіх сот гэктараў, дакупленых у самым Цешыне, якія даходзяць толькі да 3 прац. усяго абшару, а 20 прац. вартасьці.

На гэты прыгавор, як пазоўшчык, так і Гэнэральная Пракуратура падалі заявы ў Апэляцыйны Суд. „Чыё цяпер возьме“—пaглядзімо.

Заграніцай.

Нарада ў Парыжу ў справе адшкадаваньняў і міжсаюзьніцкіх даўгоў.

У Парыж прыехалі — англійскі міністар скарбу Чэрчыль і амэрыканскі „агент у справе адшкадаваньняў“ (наглядчык за выкананьнем „пляну Доўса“) Джыльбэр Паркер,—якія рабілі даўжэйшую нараду з Пуанкарэ—у справе складу і скліканьня „камісіі экспэртаў“ (знаўцаў), якая — паводле апошняй жэнэўскай умовы між саюзьнікамі і немца-

Пад клясавым штандарам.

(Колькі словаў аб палітычных кірунках і „скулах“ беларускага жыцьця).

Гадоў два з палавінаю дзесяткі назад, калі пачынаўся золак першае расейскае рэвалюцыі, у 1903—1904 г. г. завязаўся і наш беларускі палітычны рух, прадстаўляны тады „Беларускаю Сацыялістычнаю Грамадою“.

Цікава затрымацца над пытаньнем: ці гэта выпадкова толькі беларускі рух у той час прадстаўляла сацыялістычная думка, ці мо' партыя беларускага сацыялізму проста была найдужэйшаю сярод іншых беларускіх групіровак?

Ня будзем затрымлівацца над тым, якога толку былі тагочасныя беларускія сацыялістыя. Ад таго часу сацыялістычны рух у міжнародным маштабе сягнуў далёка наперад. Адкажам на пастаўленае сабе пытаньне проста: інакш, як у форме сацыялістычнай (на той час найрадыкальнейшай) і ня мог паўстаць наш палітычны рух. І гэта таму, што форма гэтая вынікала, ня з тых ці іншых інтэнцыяў тае ці іншае асобы, вынесенае наверх тагочасным беларускім рухам, а вынікала гэтая форма з самае сацыялістычнае структуры беларускага народу. Ці структура гэтая за дваццаць пяць гадоў сьвядомага беларускага палітычнага руху зьмянілася, прынамсі, тут у Заходняй Беларусі? Не, ні ў чым нічога не зьмянілася! *). Як тады, так і цяпер беларускімі (нацыянальна) лічыць сябе нашае сялянства, часьць гарадзкога пралетарыяту і працоўная (нацыянальна сьвядомая) інтэлігенцыя. Разьмеры кадраў сьвядомага сялянства, як і іншых нацыянальна сьвядомых працоўных слаёў нашых, вырасьлі, але сутнасьць сацыяльная іх застаецца тая самая.

I сягоньня, як калісь, лягчэй сустрэць у нашых лясох белую варону, чымсь у-ва ўсёй Польшчы знайсьці абшарніка або прамысловага буржуа, які назваў-бы сябе беларусам.

У сучасны мамэнт масавым гэгэмонам у сьвядомым беларускім насяленьні пад Польшчаю, поруч з работніцтвам, зьяўляецца сялянства. І вось, дзякуючы гэтаму, знаходзяцца спрытныя спэкулянты на гэтым факце нашае нацыянальна-сацыяльнае структуры, якія, па прыкладу нашых вясковых знахароў, гатовы вылечыць усе нашыя сацыяльныя хваробы бяз ніякае сучаснае лякарскае веды, адным толькі імкненьнем арганізаваць сялянства ў свой „Беларускі сялянскі саюз“. Яны імкнуцца, каб знайсьці асобны ад усялякіх агульначалавечых ідэалаў, нейкі свой уласны, ім толькі зразумелы, сялянскі ідэал. Але ідэал гэты стары, як старое само сялянства, і разьлічаны ён на вельмі кароткую мэту: мінімум—правясьці ў польскі парлямант пару-другую сельсаюзьніцкіх вярхоў, максімум—калі польскі парлямант дазволіць: дабіцца ад казны, касьцёлаў і абшарнікаў зямлі бяз выкупу, але на ўласнасьць сялянства бяз права спэкуляцыі зямлёю і г. д.

Як гэта можна скасаваць прынцып прыватнае ўласнасьці на зямлю для абшарнікаў, касьцёлаў, буржуазна-капіталістычнае дзяржавы, з аднаго боку, а захаваць гэты прынцып для любага сельсаюзьніцкай душы сялянства,—аб гэтым прыходзіцца толькі гадаць і адказу на гэта ад нашых сельсаюзьнікаў сумліўна ці ўдасца калі-небудзь дачакацца.

Ясна, што сельсаюзьнікі нашыя ставяць сабе ідэалам ашчасьлівіць беларускае сялянства ў варунках таго, які цяпер існуе, грамадзкага ладу. Падумаць аб лепшым, справядлівейшым грамадзкім ладзе яны проста ня хочуць.

Побач з сельсаюзьнікамі, ці, праўдзівей кажучы, нага ў нагу з імі ідуць беларускія ха-дэкі, якія ў сацыяльных сваіх ідэалах нічым ад сельсаюзу ня розьняцца, калі ня лічыць вонкавае розьніцы—лацінскага шрыфту іхняга органу, у той час як сельсаюзьнікі карыстаюцца ў сваёй „Сялянскай Ніве“ гражданкаю. Вось і ўся розьніца.

Іншых запраўды—беларускіх канкурэнтаў наш сялянска-работніцкі рух ня мае, бо ніхто ня можа сур'ёзна лічыцца, як з праявою беларускага руху, з авантурніцкімі выданьнямі худасочных газэтак, якімі зьяўляецца беларускі афіцыёз урадовае „адзінкі“ (Б. Б.) „Беларускі Дзень“ Умястоўскага, або прэсна-абмывальскі тыднёвік Вярнікоўскага „Грамадзянін“. Чаго могуць хацець для сярмяжнае беларускае сялянскае масы, для беларускага работніка і для беларускага інтэлігента гэтыя нацыянальныя гэрмафродыты (Умястоўскі, дзе трэба—беларус, дзе паляк; Вярнікоўскі — ня то беларус ня то расеец) ясна хіба кожнаму, як гэтак сама ясна, чаго яны хочуць для свае ўласнае скуры: каб была гладзенькая і не адчувала ніякага болю.

Гэтыя два Аяксы пад гучным тытулам „подёнафіляў“ проста шукаюць дробнае рыбкі ў мутнай вадзе дый толькі. Але сваёю нацыянальнаю двуполасьцю яны засуджаны на поўную бясплоднасьць.

Сельсаюзьнікі ў пары з хадэкамі выглядаюць быццам і паважней: яны натужваюцца стварыць нейкую асобную ад вызвольнае ідэалёгіі працоўных масаў, нацыянальна-беларускую, спэцыфічна-заходнюю сялянскую ідэалёгію, мацуючыся на ўсе духі даказаць, быццам сялян і работнікаў дзеляць супярэчнасьці клясавых інтарэсаў, дзеляць настолькі, што з работнікам селяніну зусім не па дарозе ў барацьбе за лепшае заўтра грэшнага чалавецтва. Не апіраючыся абсалютна на якіх-небудзь мацнейшых довадах у гэтым цьверджаньні, сельсаюз-хадэкі абмяжоўваюцца ў сваёй прапагандзе аднэю толькі голаю фразэолёгіяй, дзякуючы небу і рымскаму Хрысту за тое, што беларускі селянін дасюль яшчэ, па іх думцы, даволі цёмны.

Заходня-беларускі селянін яшчэ толькі пачынае кратацца з свае дзядоўскае трохпалёўкі, каб перайсьці да выгаднейшых спосабаў землякарыстаньня. Машына пры апрацоўцы зямлі для яго яшчэ навіна. Ён можа бачыць машыну ў сельскай гаспадарцы ня йначай, як у двары суседняга пана, і нацыянальна і сацыяльна чужога для яго. І гэты культурнейшы (машынны) спосаб земляробства наглядае бліжэй не заўсёды малазямельнік або серадняк, а самы звычайны пралетар, зямельны работнік — парабак. Заходняэўрапэйскае сялянства даўно здало трохпалёўку ў архіў і даўно вытварае зямельныя прадукты—харчы—ня толькі само для сябе, для свае гаспадаркі, а і для рынку. Капіталістычны лад змушае і нашага селяніна да вырабу ня толькі дзеля свае замкнутае гаспадаркі, а і для рынку. Адсталыя спосабы вырабу, пры існаваньні чэрасполосіцы і дапатопнага спосабу землякарыстаньня, ствараюць вечны грашавы голад у вёсцы. Голад гэты душыць селяніна настолькі, што часта дзеля аплаты падаткаў ён павінен прадаваць прадукты свае працы (свайго земляробскага вырабу) па якой папала цане, абы толькі дабыць у час патрэбныя грошы.

Беднасьць у нас агульная, як для наймітa, так і для самастойнага вясковага гаспадара. І навет найчасьцей сялянская беднасьць,—характар жыцьця селяніна, — шмат страшнейшая за беднасьць наёмнага прамысловага работніка. Але вынікае гэтая беднасьць зусім не з таго, што нібыто існуюць якія-небудзь супярэчнасьці паміж інтарэсаў бедняка-селяніна і работніка—пролетара.

У селяніна-земляроба і ў работніка супольны вораг: несправядлівы грамадзі лад.

І не дзеля сваіх толькі вузка-работніцкіх інтарэсаў прамысловы пралетарыят на ўсім цывілізаваным сьвеце вядзе барацьбу за лепшы справядлівейшы лад, за скасаваньне клясаў, за перарабленьне, на пераходны час да сацыялізму, паліцэйскага характару сучаснае капіталістычнае дзяржавы ў дзяржаву культурную, за гэткі лад, дзе ня можа

*) Рэдакцыя не згаджаецца з аўтарам стацьці, што нічога не зьмянілася. Трэба сьцьвердзіць, што пралетарыят і ў нас пачынае адыгрываць што-раз большую ролю ў грамадзкім жыцьці.

мі—мае ўрэгуляваць справу адшкадаваньняў у зьвязку з справай міжсаюзьніцкіх даўгоў. Усё гэта зьвязана з канчальным скасаваньнем акупацыі, якога за ўсялякую цану дабіваецца немцы. Як ведама, немцы згаджаюцца капіталізаваць свае адшкадаваўчыя даўгі, раскладзеныя на шмат гадоў, — сплаціць іх так ці інакш—вартасьцёвымі паперамі, на што, відаць, ахвотна згаджаюцца саюзьнікі.

Падрыхтаваньні ў справе скасаваньня акупацыі.

На акупацыйных абшарах Надрэйні пачаўся жывы рух сярод саюзьніцкіх улад. Паміж нямецкім мін. акупаваных абшараў і міжсаюзнай камісіяй кантролю распачаліся перагаворы ў справе пераезду камісіі з Кобленц ў Вісбадэн. Усё гэта прэса зьвязвае з хуткім выхадам саюзьніцкіх войскаў з „другога паса“ акупацыі ў трэці,—апошні.

Узнаўленьне нафтавых перагавораў паміж СССР, Англіяй і Амэрыкай.

Радавая гандлёвая прэса даносіць, што ў хуткім часе маюць узнавіцца перагаворы паміж радавым урадам і вялізарнымі нафтавымі трэстамі англійскім і амэрыканскім—ў справе ўзаемнага паразуменьня трэстаў „нафтавых вялікіх дзяржаваў“ сьвету. Як ведама, пачаўшыяся перагаворы былі нядаўна перарваны — з прычыны рашучай адмовы з боку радавага ўраду—адлічаць пэўны працэнт з прададзенай заграніцу нафты, на карысьць былых уласьнікаў нафтавых абшараў, якія былі канфіскаваны радавым урадам і нацыяналізаваны.

Радавая прэса падчырківае, што пачын узнаўленьня перагавораў ідзе з боку Англіі і Амэрыкі.

Сэнсацыйная чутка: Чычэрын — паслом у Парыжу (?).

Быццам у маскоўскіх палітычных колах гутараць аб магчымасьці назначэньня Чычэрына паслом у Парыж на месца Доўгалеўскага. Радаваму ўраду вельмі залежыць на ўсталеньні добрых стасункаў з Францыяй, дык місію іх направы маюць даручыць гэтаму чалавеку дыплёмату СССР.

Канфлікт між СССР і Латвіяй.

Умацаваўшыся ў выніку новых выбараў права-цэнтровы ўрад Латвіі зрабіў „крок няпрыхільнасьці“ ў стасунку да радавага ўраду. Ён не запрасіў радавага ваеннага агента ў Рызе Судакова на васеньнія манэўры латвійскай арміі. Гэты крок выклікаў вялікае абурэньне ў Маскве.

На такі „вызаў“ радавы ўрад, як даносяць з Масквы, адказаў, шпарка і рашуча: ён зараз-жа адклікаў свайго ваеннага агента з Рыгі і запрапанаваў латвійскаму ўраду—безадкладна зрабіць тое-ж самае з сваім ваенным агентам у Маскве.

Як зьліквідуецца небясьпечны канфлікт, няведама.

Літоўска-латвійскі канфлікт.

Паміж Вальдэмарасам і латвійскім мін. загран. спраў Балодысам узгарэўся канфлікт, які, здаецца, мае каштаваць латвійскаму міністру яго становішча. Балодыс, як заявіў у сваім вельмі рэзкім „інтэрвью“ (гутарцы з журналістам) веў проці Літвы на апошнім зьезьдзе дыплёматаў у Жэнэве вельмі варожую кампанію (ў зьвязку з узнаўленьнем руху па лініі Лібава-Ромны), што—„ня можа прычыніцца да ўтрываленьня традыцыйных добра суседзкіх адносінаў паміж абодвума брацкімі народамі“.

Балодыс адказаў таксама несуадказным „выгаварам“ прэм'еру прыязнай дзяржавы, заявіўшы яму „нязгодныя з дыплёматычнымі звычаямі выражэньні“. Вальдэмарас адказаў на гэта, што пасьля гэтага „прадстаўнік латвійскага ўраду ня можа быць „пэрсона грата“ (спэцыяльна паважанай асобай) ў Коўні“. Канфлікт мог зьліквідавацца толькі—выхадам або Вальдэмараса або Балодыса...

Гаспадарчая вайна паміж Літвой і Эстоніяй.

Паміж балтыйскімі дзяржавамі, яшчэ нядаўна так імкнуўш. амель што не да аб'яднаньня, прынамсь гаспадарчага, што далей то больш пачынаецца палітычны і гаспадарчы „разнабой“. Значную ролю ў гэтым, трэба думаць, адыгрывае польска-літоўскі канфлікт і самазабіўчая гаспадарчая палітыка Вальдэмараса.

Пасьля дыплёматычнага канфлікту з Латвіяй выбухнуў гаспадарчы канфлікт Літвы з Эстоніяй. 1 кастрычніка меў распачацца стан „эканамічнай вайны“ паміж гэтымі абодвума краямі.—Бо—літоўскі ўрад—пасьля доўгіх перагавораў у справе з Эстоніяй „мытнай уніі“ раптам увёў у сябе такія высокія мыта на эстонскія тавары, што зрабіў немагчымым усякі ўвоз з Эстоніі ў Літву. Эстонія адказала таксама „мытнай рэпрэсіяй“, і „вайна“ узгарэлася.

Ізноў рашучая заява вэнгерскага прэм.— у справе перагляду трактатаў і граніцаў.

На сабраньні ўрадавай партыі вэнгерскі прэм'ер гр. Бэтлен сказаў прамову, у якой яшчэ раз катэгарычна сьцьвердзіў, што вэнгерскі ўрад, хаця не зробіць дагэтуль ні воднага афіцыяльнага кроку ў напрамку перагляду міравога трактату, пакрыўдзіўшага начувана Вэнгрыю, але ніколі і не выракаецца думкі аб гэтым пераглядзе. Трэба толькі дадаць, што—справа гэта—не справа якой адной вэнгерскай партыі, але — справа ўсяго вэнгерскага народу, і што—ня трэба думаць, быццам—„ад аднаго толькі гуку трубаў падуць самі сабой муры Ерыхона“... Для перагляду патрэбна, каб „справа гэта дасьпела“. З свайго боку вэнгер. урад не зрабіў—у падпісаных ім новых трактатах—ані воднага кроку, які-б рабіў немагчымым справу перагляду існуючых граніцаў. Дык—„дзьверы астаюцца адчыненымі“... Паміж іншым, гр. Бэтлен заявіў, што ніколі Вэнгрыя не адмовіцца ад звароту ёй (аўстрыяцкага цяпер) Бургэнлянду... Гэта заява выклікала запрос у аўстрыяцкім парляманьце. Аўстрыяцкі прэм'ер у адказ на запрос—заявіў, што зараз-жа пасьля прамовы вэнгерскага прэм'ера запытаўся аб точным зьмесьце заявы адносна Бургэнлянду і атрымаў афіцыяльнае высьвятленьне з боку вэнгерскага ўраду: „заява зьмяшчае ведамы ўсім асабісты пагляд гр. Бэтлена на справу Бургэнлянду, дый зроблена яна на кангрэсе паліт. партыі“.

Але-ж некалькі дзён таму вэнгерскі прэм'ер сказаў яшчэ вастрэйшую прамову проці несправядлівых трактатаў.

Чуткі аб падрыхтаваньні... вэнгерскай манархіі.

Мусоліні працуе ўсьцяж над „адбудовай“ манархічнага ладу на ўсім абшары „ўплываў Італіі“. Толькі што адбудавана—дзякуючы яго дапамозе — манархія ў Альбаніі, цяпер на чаргу дня пастаўлена справа караля ў Вэнгрыі.

Нямецкае агенства паведаміла аб тым, быццам у Вэнгрыі ідуць сэкрэтныя падрыхтаваньні — ў справе павароту на вэнгерскі трон былога каралеўскага дому. Быццам, ужо ў пачатку лістапада мае быць абвешчаны каралём прынц Альбрэхт Габсбургскі. Як ведама, Францыя заявіла нядаўна, што не дапусьціць павароту Габсбургаў на вэнгерскі трон. Здаецца, такую-ж перасьцярогу зрабіла афіцыяльна і Англія. Але гэта не перашкаджае Італіі падтрымліваць гэтую акцыю вэнгерскіх абшарнікаў. Асабліва цяпер—калі Італія рашуча парвала з Англіяй і Францыяй і вядзе сваю ўласную палітыку — без паразуменьня з саюзьнікамі.

Вэнгерскае агенства рашуча запярэчвае весткам нямецкага.

Орган нямецкіх манархістаў аб Польшчы.

Бэрлінскі карэспанд. „Кур. Варш.“ даносіць, што манархічная „Крыжовая Газэта“ зьмясьціла 18 перадавіцай карэспандэнцыю з Варшавы, у якой у такіх фантастычных чорных фарбах прадстаўлена палажэньне ў Польшчы.

„У Польшчы, піша карэспандэнт, пануе хаос, які ня можна апісаць. Голад і ўбожства апанавалі насяленьне. Забастоўкі і галодныя бунты пашыраюцца з дня на дзень“. Далей піша, быццам „радыкальныя колы ўкраінцаў—за маскоўскія грошы — паляць панскія двары, забіваюць польскіх урадоўцаў, паліцыянтаў, робяць напады на цягнікі, наагул, вядуць нячуваную рэвалюцыйную барацьбу“...

Праўду кажучы, аб усім гэтым неяк ня чуваць—дык і „нячуванае“.

Але далей карэспандэнт кажа, што гэта—толькі яшчэ кветачкі, але ягадкі будуць пасьля...—пасьля таго, як Сойм адкіне дыктатарскі замах Пілсудскага на Канстытуцыю і калі Пілсудскі разгоніць Сойм, а сам абвесьціць сябе дыктатарам. Тады быццам маюць—„паўтарыцца падзеі маю 1926 г., толькі —яшчэ ў вастрэйшай форме“. „У лістападзе Польшча мае быць абвешчана каралеўствам“... „Праціўнікі сучаснага ўраду масава ўцякаюць ужо згары заграніцу—баючыся крывавай помсты з боку пілсудчыкаў“. Лістапад мае быць апошнім—„страшным“ судом для Польшчы, калі канчаткава вырашацца яе лёсы“...

Новая кітайская армія.

Радая прэса дае цікаўныя весткі аб рэарганізацыі кітайскай арміі. Мірны склад арміі мае зьмяшчаць 700.000 жаўнераў. Армія будзе падзелена на акругі, корпусы і дывізіі. Апроч пяхоты, на сучасны ровень будуць пастаўлены—кавалерыя, артылерыя, атрады газавыя, паветраны флёт, танкі. Закон мае ўстанавіць 3-хлетні тэрмін абавязковай ваеннай службы. Прэса цьвердзіць, што ген. Людэндорф, якому кітайскі ўрад запрапанаваў становішча галоўнага інспэктара кітайскай арміі, не адмовіцца ад прапазіцыі.

Сэнсацыйная вестка аб „рэвалюцыі“ ў Афганістане.

Англійскія крыніцы даносяць, быццам у Афганістане выбухнула „рэвалюцыя“. „Рэвалюцыя“ мае характар „палацовы“—прыдворны; па іншых вестках—усенародны. Але зьмест яе лёгка адгадаць згары. „Рэвалюцыя“ выклікана была раздмуханым мулламі (мусульманскімі ксяндзамі) „абурэньнем народу“ проці тых навінаў, якія ўвёў гвалтам і раптам кароль Аман-Улах у краі. Дык вестка ў канцы кажа, што галоўны мулла Афганістану з яго бліжэйшымі таварышамі—казьнены па загаду Аман-Улаха.

Забастоўка ў Гамбургскім порце.

Забастоўка ў Гамбург. порце трывае ўжо 3 тыдні. У апошні час настроі бастуючых работнікаў завастрыліся, як цьвердзіць прэса,—дзякуючы агітацыі камуністаў, якія імкнуцца да агульнай забастоўкі. Частка работнікаў у іншых галінах працы прыступіла ўжо да падтрыманьня бастуючых.

быць дармаедаў, за скасаваньне эксплёатацыі чалавека чалавекам.

Як мы ўжо зазначылі, у Заходняй Эўропе іншы характар сялянскага землякарыстаньня, як у нас. Аднак, ня вырасла там якая-небудзь асобная чыста-сялянская ідэолёгія. І ў рашучай сутычцы працы з капіталам сялянства змушана стаць рашуча на той ці іншы бок барыкады. Прыклад расейскае рэвалюцыі найлепш хіба паказвае, на якім баку яно ў гэткіх выпадках становіцца.

Сялянства нельга адарваць ад вызвольнага руху прамысловага пралетарыяту ў нас, бо жыцьцёвыя варункі нашага сялянства не такія, каб яно магло шпарка змабілізавацца ў мамэнты актыўнае барацьбы працы з капіталам, а палітычныя нашыя варункі далёка ня спрыяюць разьвіцьцю вольнае масавае арганізацыі сялянства навет і для зусім непалітычных мэтаў, навет у самых нявінных формах (прыкл. „Т-ва Белар. Школы“ з яго зачыненьнем і адчыненьнем па волі апарату дзяржавы).

Радыкалізм нашага сялянства, яго сялянска-работніцкая ідэолёгія зусім не вынікае з нейкіх там заморскіх чужаземных інтрыгаў, не залежыць ад махаў магічнае палачкі містычнага „Вялікага Містра“, — вынікае гэта ідэолёгія з голага факту няўпыннае пралетарызацыі сялянства, з малазямельля, з росту сельскага насяленьня, з недахопу адплыву куды-небудзь з вёскі лішніх рабочых рук, якія ня могуць заставацца без варстату працы.

Сацыялістычная навука Захаду даўно ўжо зьвярнула ўвагу на зямельнае пытаньне, і не адны толькі нашы сельсаюз-хадэкі шукаюць вырашэньня гэтага пытаньня ў інтарэсах самога сялянства, як і ў інтарэсах працоўнага сьвету наогул. Даволі прыпомніць, што яшчэ ў 1898 годзе вядомы нямецкі вучоны сацыяліст К. Каўцкі*) напісаў сваю двохтомную працу аб гэтым пытаньні. І што-ж? Ці знайшоў ён магчымасьць поўнага вырашэньня гэтага пытаньня ў варунках капіталістычнага ладу? І дзе? У Нямеччыне — гэтым клясычным краі магутнага сацыял-дэмакратычнага пралетарскага руху.

Лепшая доля сялян і там, як на ўсім сьвеце, зьвязана з лепшым заўтра чалавецтва, з перамогаю сьвету працы над сьветам эксплёатацыі і дармаедзтва.

Цёмны наш селянін, але разумны. Ен інстынктам чуе праўду. Ен зразумеў, у прастаце мужыцкае душы свае, што яго і нацыянальнае і сацыяльнае вызваленьне залежыць ад магутнасьці сялянска-работніцкага руху нашых часоў, ад яго ўласнае сілы і актыўнасьці.

І ў малой толькі меры могуць яго тымчасам займаць сельсаюзьнікі, хадэкі, ня кажучы ўжо аб розных авантурніцкіх трансфармацыях (пераапрананьні) ў выбарчы час гэткіх палітычных хамэлеонаў, як „наўчоны“ Янка Станкевіч.

Мы не ўспаміналі аб гэтым вёрткім „дзеячу“ раней, каб тут зазначыць толькі, што ўва ўсей яго працы крыецца фальш і абдурваньне наіўных. Ня маючы ніякага ўстабілізаванага ўласнага сьветапагляду, Я. Станкевіч зьяўляецца проста часоваю скулою на целе народным, якое ў балючым стане існаваньня ня мае нармальнага здаровага абегу крыві па сваім арганізьме. Пазаўчора яшчэ Янка Станкевіч фарбаваўся ў масьць сельсаюзу, учора — чуць не пад колер бмўшае „Сялянска-Работніцкае Грамады“, а канчаць яму кар'еру прыдзецца ўмястоўшчынай пад дзьвярыма „адзінкі“.

Пад сьцягам клясавае барацьбы зарадзіўся сьвядомы палітычны беларускі рух, пад гэтым сьцягам ён будзе расьці і разьвівацца. Бо толькі пад гэтым сьцягам і магчыма зьдзейсьненьне нашых працоўных ідэалу.

Мужык.

*) АД РЭДАКЦЫІ. Мусім паведаміць нашых чытачоў, што даўнейшы рэвалюцыянэр Каўцкі цяпер зьяўляецца слупам апартунізму.

Дзесяць гадоў.

Мяшчанскія колы Польшчы падгатаўляюцца да сьвяткаваньня 10 угодкаў незалежнасьці Польшчы. Разумеецца, будуць зроблены розныя абходы, будуць падлічаны і падтасаваны ітогі, якія дала незалежнасьць Польшчы.

Спрабуем і мы гэта зрабіць, з нашага пункту гледжаньня, з пункту гледжаньня сялянска-работніцкай ідэалёгіі.

Паўстаньне польскай незалежнасьці абкружана цэлым шэрагам лягэндаў. Агульна гаворыцца, што Пілсудскі стварыў незалежную Польшчу.

Дзякуючы гэройству 1 брыгады лягіёнаў, Польшча нарэшце дачакалася хвіліны, калі яна скінула апеку суседаў.

Можа быць, што 1 брыгада і запраўды гэройскі змагалася, але ніхто ня можа запярэчыць гістарычнага факту, што змагалася яна на баку цэнтральных гаспадарстваў, гэта значыць тых, якія выйшлі з вайны пераможанымі. Разам з паражэньнем цэнтральных дзяржаў банкрутавала канцэпцыя—дабіцца незалежнасьці Польшчы з дапамогаю Нямеччыны. Цяпер усё залежала ад Антанты. Апошняя адразу прызнала польскую незалежнасьць. Зрабіла гэта яна па наступным прычынам: па-першае, дзеля таго, што ў рэзультаце камуністычнай рэвалюцыі ўжо ня існавала яе саюзьніца — буржуазная Расея і такім чынам ня было каму аддаць Польшчу, па-другое, Польшча павінна была гуляць найгалаўнейшую ролю ў ліквідацыі расейскай камуністычнай рэвалюцыі.

Адным з першых актаў расейскай радавай рэспублікі было прызнаньне незалежнасьці Польшчы. У 1918—20 гад. Радавы саюз быў гатоў у кожную хвіліну заключыць з Польшчай пакой на найлепшых варунках (будучы ў цяжкім палажэньні — абкружаны з усіх бакоў ворагамі).

Такім чынам мы бачым, што думка — быццам Польшча ў 1918—20 г. бараніла Эўропу ад камунізму ня мае гістарычнае падставы. Польшча не бараніла Эўропу ад камунізму, але была авангардам гэтай Эўропы ў яе імкненьнях задушыць камуністычную рэвалюцыю.

Гэта няточнасьць дзеля гістарычнай праўды мусіць быць папраўлена. Адсюль вынікае факт, якога, ня гледзячы на яго парадаксальнасьць, запярэчыць нельга — што Польшча сваей незалежнасьцю абавязана бальшавіцкай рэвалюцыі.

Калі-б пры Вэрсальскім стале ў 1918 г. сядзеў-бы прадстаўнік буржуазнай Расеі, то Англія і Францыя павінны былі-б выканаць свой абавязак — аддаць Польшчу разам з кангрэсоўкай пад панаваньне Расеі.

Прыхільныя адносіны капіталістычнага заходу да Польшчы былі рэзультатам гістарычнай ролі, якую павінна была іграць польская буржуазія — зводьніць сусьветны капіталізм ад страшылішча сацыяльнай рэвалюцыі.

Падтрыманая капіталістычным захадам польская буржуазія гарліва прынялася за будаваньне свайго гаспадарства.

У-ва ўнутранай палітыцы Польшча імкнулася да 1) ліквідацыі камуністычных імкненьняў у краі і да 2) разьвязаньня аграрнага пытаньня. Разумеецца, што расейская рэвалюцыя не магла не мець уплыву ў краі. У 1918 годзе адбываецца злучэньне лявіцы P. P. S. з S. D. Królestwa Polskiego, Litwy i Białej-Rusi ў камуністычную партыю Польшчы.

Партыя гэтая пачынае адразу разьвіваць сваю дзейнасьць. Дзякуючы ёй, у цэлым шэрагу мест засноўваюцца Работніцкія Рады. У краі паўстае шырокі аграрны рух. Буржуазія ў сьмяротнай паніцы. Яна баіцца, каб рэвалюцыйная хваля не разьнясласа па цэлым краю.

Але тут паказваюцца пэпээсаўскія і вызваленскія „збаўцы“. Яны гэта не дапусьцілі ў 1918 г. да пашырэньня камуністычных уплываў. Яны запраўды маюць права закідваць польскай буржуазіі чорную неўдзячнасьць.

Дзякуючы пэпээсаўскім высілкам былі распушчаны Работніцкія Рады. Аграрны рух пасьля таго, як пэпээсавец Квапіньскі пераняў старшынства над земляробскім саюзам—зусім заціх. Вызваленьне абяцае падзяліць паміж сялянамі—абшарніцкія маёнткі і тыя ідуць з захапленьнем на вайну, спадзяючыся, што, вярнуўшыся назад—атрымаюць зямлю. Пэпээсы і вызваленскія павадыры кажуць: „Незалежная Польшча будзе народнай. Сяляне атрымаюць зямлю, работнікі прыймуць учасьце ў дзяржаўнай уладзе“.

Марачэўскі ў прамове на мітынгу ў 1918 годзе заяўляе, што ў Польшчы будуць існаваць парлямант і работн. рады і такім чынам апошнія будуць кантраляваць парлямант.

Сяляне і работнікі змагаліся за незалежную Польшчу, веручы „левым“ у тым, што яна будзе сялянска-работніцкай.

Тымчасам буржуазія набіраецца адвагі. Яна падгатаўляе загавор проціў так зв. людовага ўраду. Работнікі пачынаюць непакоіцца, але тады ППС супакаівае іх.

На пэпээсаўскім мітынгу ў Варшаве Яваройскі кажа: „сьпіце спакойна варшаўскія работнікі: 1 полк легіёнаў клапоціцца аб вас“. Работнікі, заснуўшыя пры салодкіх песьнях Марачэўскіх і Яваройскіх, спалі датуль, пакуль улада перайшла ў рукі эндэцыі. Дзякуючы ППС і Вызваленьню, Польшча асвабадзілася ад „небясьпекі“ работніцкага панаваньня.

Цяжэй была ліквідаваць зямельнае пытаньне. Сяляне ў 1920 г. былі пэўны, што атрымаюць зямлю; па-першае — як падзяку за вернасьць, якую яны выказалі для Бацькаўшчыны ў часе вайны, па-другое сяляне моцна верылі ў Пілсудскага.

„Пілсудскі дасьць нам зямлю“—гаварылі яны. Але палітычная ўвага Пілсудскага была зьвернута зусім у іншы кірунак. Ен кажа, што сацыяльныя патрэбы народных масаў гэта не найгалаўнейшае, паважней „маральная чыстка“ ўрадоўцаў і вайсковых.

У праграме маральнай санацыі ня было месца для „дэмагагічных імкненьняў“—надзяліць сялян зямлёй.

Надзея сялян атрымаць зямлю, якая ў працягу некалькі сотак гадоў прасякла іх потам, рушылась. Кожны аб'ектыўны абсэрватар мусіць прызнаць, што гэта надзея сялян дапамагла буржуазіі ўстанавіць свае палітычнае панаваньне. Больш аб'ектыўныя гісторыкі прызналі, што, каб не надзея сялян атрымаць зямлю, працэс паўстаньня незалежнай Польшчы выглядаў-бы трохі інакш.

Калі сялянам не далі зямлі, то гэта яшчэ ня значыць, што ім перасталі абяцаць даць у будучыні.

У 1920—1924 г. бачым, як пралетарыят усё больш бяднее, дзякуючы інфляцыі.

Статыстыка прыносіць сухія весткі аб павялічэньні сьмяротнасьці сярод працоўных. Тубэркулёз распаўсюджаны, ня толькі сярод мястовага пралет., але і сярод вёскі, дзе сыстэматычнае недаяданьне так дрэнна адбіваецца на здароўі, што навет і сьвежае паветра ня можа памагчы няшчасьцю.

Калі Польшча часткова збудавалася, то гэта дзякуючы ахвярам сялян і работнікаў

А што яны за гэта атрымліваюць?

Аб гэтым, хіба, ня трэба пісаць на старонках радыкальнае прэсы, якая на кожны гвалт буржуазіі адкрыта рэагуе.

Праўда, народныя масы маюць у Сойме „лявіцу", якую можна ў поўным „складзе" падкупіць за палову міністэрскага партфэлю. Але, ці буржуазія мае гарантыю ў тым, што работнік у канцы-канцоў не аджане ад сябе пэпэзсаў і вызваленцаў і не пашле ў Сойм запраўдных заступнікаў, якія будуць баракіць інтарэсы і выражаць імкненьні рабочых і сялян? А мо' ход гісторыі абміне і Сойм, які з кожным днём банкрутуе ў вачох працоўных?

Каб папярэдзіць падобны ход розных неспадзяванак, буржуазія рыхтуе новыя пляны дзяржаўнай рэформы. Да пэўнага часу гэта рабілася дэлікатна, замаскіравана. Адзіны, хто ўвесь час адкрыта і ясна высоўваў плян капіталістычна-абшарніцкай манархіі, гэта Мацкевіч з „Слова". Доўгі час яго словы былі „głosam wołającego na puszczy", пакуль прыйшлі лепшыя часы, у якіх Мацкевіч спадзяецца мець шансы для „пераходу" Польшчы з „напалову - бальшавіцкай рэспублікі" ў чыста арыстакратычную манархію.

Майская рэвалюцыя ў пэўным значэньні выказала залёты чарадзея. Якраз, як чарадзей выклікае духі розных упёраў, так і майская рэвалюцыя выклікала памёршых страшылішч даўніх часоў. Павылязалі з дзіраў розныя нябошчыкі, людзі якія калісь віталі будову памятніка кату Польшчы — Кацярыне II.

Радзівілы і Любамірскія — продкі тых, якія гандлявалі Польшчай, прадавалі яе розным царам усяго сьвету, якія самі прызвычаіліся да думкі, што іх роль адыграна,—усе яны і зноў вылязьлі на паверхню.

Гульня ў дэмакратыю і парлямантарызм, якая трывала да мая 1926 году—закончылася. Фарс „панаваньня народу" перастаў ужо забаўляць. Цяпер прыйшлі „сур'ёзныя часы". Цяпер уладу атрымаюць тыя, якія прызваны да гэтага—багачы і арыстакраты. К 10-цёх угодкам незалежнасьці Польшчы, край стаіць перад зьменай Канстытуцыі—гэта далейшы этап устанаўленьня панаваньня заможных клясаў над пралетарыятам.

Абразок для працоўных Польшчы ня цікавы.

А. Б.

Наша хроніка.

Закончаньне працэсу 35 грамадаўцаў. На другі дзень працэсу проці 35 быццам сяброў камуністычнай партыі Зах. Беларусі суд выслухаў сьведак, як з боку пракуратуры, так і з боку абароны. Сьведкі пракуратуры гавораць, што падсудныя выявілі найактыўнейшую дзейнасьць толькі ў 1926 годзе, калі распачалі акцыю ў кірунку выкліканьня паўстаньня, абяцаючы помач „суседняй дзяржаве. На цэлых абшарах Маладэчанскага, Ашмянскага і Сьвянцянскага паветаў, пачалі ўвіхацца агітатары, склікаўшыя сабраньні, на якіх гаварылі падбурваючыя прамовы і зьбіралі складкі на карысьць вязьняў—„камуністаў". Названыя паветы складалі раён, на чале якога стаяў нейкі Зіновіч, а па ўцечцы яго ў ССРР гэтую функцыю выпаўняў абвінавачаны Семашкевіч. 14 жніўня адбыўся ў Лебедзеве зьезд, на якім быццам быў прадстаўнік ад ЦК КПЗБ, і пастаноўлена ўступаць у легальныя тады партыі, як НПХ і „Грамаду".

Далей прыступлена да разгляду „dowodów rzeczowych", як сьцягаў, карэспандэнцыі, квітоў, літэратуры і г. д.

На трэці дзень працэсу быў прачытаны прыгавор суда, якім 13 чалавек апраўдана, 12 засуджана на кары, якія ўраўнаважыліся амністыяй і дасудовым вастрогам, рэшта 10 засуджана ад 2 да 4 год, цяжкага вастрогу. Адзін з іх—Роўны — засуджаны на год крэпасьці.

Засуджаныя на цяжкую турму прынялі прыгавор спакойна.

Забастоўка беластоцкіх валакняньнікаў. 17 гэтага кастрычніка ў Беластоку адбылося сабраньне работніцкіх дэлегатаў усіх валакняных фабрыкаў. Па абгаварэньні закліку (wezwania) галоўнага ўраду прафсаюзу работнікаў валакнянага промыслу, пастаноўлена прыступіць да агульнай забастоўкі работнікаў валакнянага промыслу ў Беластоку, дзеля падтрыманьня лодзкай забастоўкі. Адначасна пастаноўлена дамагацца той-жа падбаўкі, што і лодзкія работнікі.

Забастоўка ў віленскай фабрыцы кансэрваў „Балтык". 17 гэтага кастрычніка ў віленскай фабрыцы кансэрваў „Балтык" выбухла забастоўка работнікаў. Адразу забаставалі ўсе 110 работніц.

Прычына забастоўкі наступная: Працуючыя там работніцы не належалі аж да апошняга часу ні да якога прафсаюзу. Цяпержа, „пад уплывам агітацыі", як кажа буржуазная прэса, значная частка работніц захацела запісацца ў прафсаюз. Гэтаму запярэчыла дырэкцыя, што выклікала вострае выступленьне пэўнай часткі работніц, на што дырэкцыя адказала звальненьнем 4 „найбольш неспакойных" прыхільнікаў прафсаюзу. Работніцы запратэставалі проці такой зьверскай самаволі працадаўцы і зажадалі прыняцьця выдаленых работніц. Дырэкцыя гэтыя жаданьні адкінула, што і выклікала забастоўку.

У наступным дні забастоўка ў фабрыцы „Балтык" завастрылася. Дырэкцыя не зьмяніла сваей пастановы адносна звольненых работніц, што выклікала забастоўку і рэшты работнікаў, не далучыўшыхся да яе адразу.

На трэці дзень забастоўка яшчэ пашырылася: забаставалі і бюровыя (канцэлярскія) працаўнікі. Бастуючыя высьнілі свае жаданьні і пастанавілі станоўча дамагацца: рэгуляцыі платы, аддзельнага вынагароджаньня за надлічбовыя гадзіны працы і згарманізаваньня з прафсаюзам усялякіх пэрсанальных зьменаў у фабрыцы.

Да апошняга часу, абодва бакі яшчэ не наладзілі ніякіх перагавораў паміж сабой.

Вельмі цікава, што падаючы вестку аб першым дні гэтай забастоўкі абшарніцкае „Słowa" ў № 240 падае наступныя камэнтары:

„Ясна, што самы факт забастоўкі выкарыстаюць цяпер камуністы, дзеля агітацыі за права належаньня работнікаў да прафэсіянальных саюзаў".

Катастрофа швайцарскага самалёту пад Вільняй. У мінулым тыдні недалёка ад Вільні з прычыны папсуцьця матору спусьціўся швайцарскі самалёт. У часе спусканьня ў самалёце паламаліся важнейшыя часткі, лётнікі вышлі няўшкоджанымі. Швайцарцы ляцелі з мэтай зьведаць — Крулевец, Коўню і Маскву.

Павялічэньне паліцыі. Дзяржаўны Урад Пасярэдніцтва Працы ў Вільні мае ў сваей эвідэнцыі запатрэбаваньне на „większą ilość" (на большы лік) кандыдатаў на пастарунковых Дзяржаўнай Паліцыі.

„Беспрацоўныя, рэфлектуючыя на гэта, павінны зьвярнуцца да гэтага ўраду".

Як бачым, дык яшчэ паліцыі „мала" на „Крэсах".

Дзіўны ўрадовец. Сэквэстратар Скарбовага Ураду ў Наваградку Альбэрт Олінскі, відаць, моцна любіць „сьвянцовую", што пад яе ўплывам бачыў сябе на „Крэсах" і „царом і богам"—бо раз так нацягнуўся, што навет абразіў свой урад і навет асобу марш. Пілсудскага. За гэта паліцыя падала яго ў суд, а Наваградзкае „Староства Гродзкае" распачала з ім справу за п'янства і за парушэньне парадку.

Прыгавар у справе былога старшыні „Strzelca". У Баранавіцкім Судзе адбылася справа былога старшыні „Strzelca", цяпер начальніка мясцовай тэлеграфічнай установы Тапальніцкага, абвінавачванага ў „дэфраўдацыі" 6.000 злотых. Тапальніцкі прыгавораны на 2 гады турмы з залічэньнем дасудовага арышту і пазбаўлены эмэрытуры.

Падслухоўваючая станцыя. Варшаўск. прэса („Rzeczpospolita" № 299) падае, што ў раёне Івянца польскія пагранічнікі выкрылі на польскім абшары радавую падслухоўв. станцыю, якую, натуральна, зьнішчылі.

Арышт тэрарыстаў. Пэўнага часу ў м. Фабрычныя Доліды, у адну з пякарняў, ня ведама кім, была ўкінута ручная граната. Першапачатковае сьледзтва ня дала ніякага рэзультату. Прэса інфармуе, што ў гэтай справе арыштаваны жыхар Беластоку—Казімер Цялінскі, які быццам прызнаўся да віны і назваў супольніка Рышарда Візэ, ужо таксама арыштаванага.

Небясьпека ваўкоў. У кустох на шляху Лебедзева-Маладэчна знойдзены труп маладога мужчыны, вельмі абгрызенага ваўкамі.

Сьледзтва ўстаіліла, што ахвярай ваўкоў стаўся Янка Садоўскі, жыхар вёскі Паддулішкі, які ноччу з 10 на 11 кастрычніка выйшаў з дому ў Маладэчна і больш не вярнуўся.

Няма супакою беларускаму селяніну ад ваўкоў усіх гатункаў, будзь гэта на 2 ці 4 нагі.

З Т-ва Бел. Школы.

Дня 14. X. 28 года адбыўся Акружны Сход Т-ва Беларускае Школы Горадзенскага павету, дзеля выбару 2-х дэлегатаў на агульны Зьезд Т-ва ў Вільні.

Зьезд адчыніў старшыня Акр. Управы, запрапанаваўшы выбраць старшыню і сэкрэтара сходу.

Даклад аб значэньні данага сходу і аб завяшэньні Галоўнае Управы зрабіў старшыня Акружн. Управы.

Пасьля дакладаў сяброў-дэлегатаў, высьветлілася, што ўсе гурткі Т-ва з балючым сумам спаткалі вестку аб завяшэньні Галоўнае Управы, як адзінага цэнтру культурна-асьветнага жыцьця працоўных беларускіх мас, места і вёскі.

Далей высьвятлілася, што праводзяцца перашкоды да працы гурткоў.

Яшчэ ад выбараў у Сойм у Горадз. павеце не дазволена паставіць ні аднаго спэктаклю, ні зрабіць ні аднаго сходу паасобных гурткоў Т-ва. Забароны нічым не матываваны. Перашкоды яшчэ павялічыліся з завяшэньнем Галоўнае Управы. Масу нэрвуе брак вестак ад вышэйшых органаў аб далейшым існаваньні Т-ва Бел. Школы.

Але відаць было з настрою ўсіх сяброў-дэлегатаў, што яны ёсьць шчырымі прадстаўнікамі ад цёмнага працоўнага беларускага люду, які жадае працаваць над пашырэньнем сваей культуры.

Яны ня падаюць духам перад гэтымі, ня першы раз ужо спробаванымі намі адносінамі да беларускай культурна-асьветнай справы, а сьмела і цьвёрда выявілі свае жаданьне змагацца з цемраю, змагацца з усімі перашкодамі, якія робяцца Т-ву Бел. Школы пры помачы здраднікаў, некаторых былых грамадоўцаў.

Далей ад імя Акружное Управы запрапанавана было Агульнаму сходу выказаць глыбокі жаль па поваду завешаньня Галоўнае Управы Т. Б. Ш. у Вільні.

Рэзалюцыя была цалком прынята аднагалосна пры адным устрымаўшымся.

Пасьля 10-ці мінутнага перапынку адбыліся выбары дэлегатаў на агульны Зьезд Т-ва Б. Ш.

Сябрамі-дэлегатамі сходу, быў запрапанованы наказ для тых дэлегатаў, якія выбраны на агульны Зьезд. Наказ быў прыняты без паправак.

Дэлегаты ад гурткоў зьвярнулі ўвагу на тое, што ў пачатку завешаньня Галоўнае Управы, Акружная Управа ня дала належнага кірунку ў гэтай справе. Акружная Управа, як кіраўнічая частка, зазнае, што гэта была зроблена ёю вялікае ўпушчэньне, але-ж гэта ўсё сталася так неспадзявана і раптоўна, што яна сама ня ведала, як пакіравацца. Цяпер, паклікаўшы прадстаўнікоў ад усіх куткоў Горадзенскага павету, Акр. Управа пры іх дапамозе і падтрыманьню ўсіх сяброў і гурткоў будзе цьвёрда змагацца за свае правы і за асьвету і культуру для цёмнага працоўнага беларускага люду.

Сход закончыўся гучным сьпевам нацыянальнага гімну „Ад веку мы спалі"!.. Здавалася, што ў гэтых цесных чатырох сьценах гымн вылівае скаргу ўсяго беларускага працоўнага народу:

„Усюды ганяюць, усюды сьмяюцца
Ну, проста хоць крыкні ратуй"!..

І гучным лоскатам стукнуліся аб сьцены новыя словы і вырваўшыся праз вокны панясьліся ў сьвет:

„Мы доўга цярпелі, цярпець больш ня будзем,
„Дык пойдзем-жа долю шукаць"!..

Па заканчэньні сходу быў запрапанованы падпісны ліст ахвяраў на Дом Беларускае Культуры ў м. Вільні.

Сабрана ўсяго 26 злот. 60 гр. і адаслана ў Беларускі Банк на конта № 17.

СЬПІС АХВЯРАУ.

Хомка Ільля—50 гр., М. Кашкевіч 50 гр., Мукасей С. 5 зл. 70 гр., Байкоўскі Аўг. 20 гр., Стальбоўскі М.—50 гр., Цэцко Р. 50 гр., Раманчук Уладз. 50 гр., Чобет Хвед. 60 гр. Прусак С.—60 гр., Кілейша Я.—50 гр., М. Войтла — 50 гр., Сіткевіч Ант. 20 гр., Б. Ул. — 50 гр., Курмін Міх. — 50 гр., Якубецкі М.—50 гр., Яз. Шышлюк—50 гр., Цывінскі Сьцяп.—40 гр., Курыловіч Уладз.—30 гр., Барада Янка—1 зл., Моцько М. 50 гр., Ламашэвічанка Н.—5 зл., Кізевіч П.—5 зл., Сяўрук П.—50 гр., Карпянюк О.—20 гр., Кліновіч—1 зл. Разам 26 зл. 60 гр.

Ад Рэдакцыі. Прыймаючы пад увагу цэнзурныя ўмовы і тое, што цяпер нешта не шанцуе нашай газэце за зьмяшчэньне рэзалюцыяў Сходаў Акружных Упраў Т. Б. Шк., Рэдакцыя мусіла выкінуць з гэтае карэспандэнцыі некаторыя месцы з пратэстам проціў рэпрэсіяў і зрабіць больш лагодны тон рэзалюцыі.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Як нам жывецца.

(м. Моўчадзь, Баранавіцкі пав.)

Паліцыя часта на нашым кірмашы вырабляе „штучкі".

Гэтак вось 10/X г. г. паліцыянт Моўчадзкага пастарунку п. Рончка ў селяніна з в. Карашкі, Лабора Дзям'яна, калі гэты быў адсутны, выцягнуў воз, запрог каня і кудысьці на ім паехаў.

Калі гаспадар вярнуўся, то яму сказалі, што конь і воз ягоныя арыштаваны. Гаспадар, доўга не чакаючы, пабег да пастарунку.

І вось маеш! Знаходзіць каля пастарунку свой воз у дрэбязгі разьбіты, валяючыся на дарозе, а каня няма, якога толькі пазьней знайшоў у полі за местам. Там конь апынуўся таму, што паліцыянт прывязаў яго каля пастарунку за плот і калі йшоў аўтамабіль, то конь разам з возам і папаў пад яго. Конь неяк парваўшы ўсю збрую, вырваўся з-пад аўто, а воз разьляцеўся на шчэпкі.

Беднаму селяніну засталася толькі пад пагрозамі камэнданта і іншых паліцыянтаў (бо пана Рончкі ня было) сабраць шчэпкі і, пазычыўшы ў жыда воз, завязьці іх на зьбітым каню дамоў, і ў дадатак сказаць п. камэнданту свае прозьвішча, каб потым заплаціць штраф.

Дуброва.

Дзе дзяюцца народныя грошы.

(Маладэчанскі пав.).

Шмат бяруць у нас розных падаткаў. Але трэба паказаць, дзе яны дзяюцца! Дык вось, нашыя паны задумалі вясною пасадзіць дрэва на гасьцінцы з м. Лебедзева да м. Маркава. Але, мусіць, доўга думалі, як паказаць „заходнюю культуру", ды спазьніліся, бо тагды сталі садзіць, як дрэўкі пачалі распускацца. Як гэта рабілася, ня варта пісаць, гэта відаць з таго, што прынялося толькі 10 проц., а грошы за ўсе заплочана. Дык вось, дзе дзяюцца народныя грошы. „Нашыя" ўрадоўцы, замест таго, каб зрабіць у час, наўмысна адцягнуць работу, а тагды ізноў трэба садзіць, а сялянам—падаткі плаціць.

Бедны.

Далоў глупствы!

(В. Дубічы-Царкоўныя, Бельскі павет).

У вёсцы Дубічы-Царкоўныя у мінулым тыдні пасьля доўгіх запрошаньняў прыехаў „kierownik Stowarzyszenia Spożywców", дзеля залажэньня каапэратыўнага склепу.

Як даведаліся сяляне аб гэтым, то хутка прышлі і адразу набралося каля 20 сяброў. Шмат яшчэ хто падпісаў-бы дэклярацыі, але на той час ня мелі грошаў, з поваду надыйшоўшых падаткаў. Далей вызначылі скляповага. „Kierownik" апавясьціў, што скляповы чалавек павінен быць адпаведны: добра граматны, бо ня толькі павінен умець зважыць і прадаць, але, апрача таго, весьці культурна-асьветную працу, далей павінен быць сумленны і ня заняты гаспадаркай. Усе сябры аднагалосна ўказалі на жыхара Трахіма Панфілюка. Пасьля Тарас Тамашук пачаў кіраўніку набівацца сваім сынам Васькай, каб выбралі яго скляповым. Асабліва аб гэтым пачаў клапаціцца Павал Анасучук, бо ён сам хацеў быць скляповым, але ведаў добра, што сябры не дапусьцяць яму ўлезьці туды, то ён нашоў сабе сябру.

Так яны і зрабілі — два сябры проці волі ўсіх астальных. Сяляне, пабачыўшы такую няпраўду, абурыліся. Некаторыя з сяброў пачалі забіраць свае складкі назад.

Перад канцом сходу п. „kierownik" сказаў, што Трахім Панафілюк ня можа быць скляповым „z powodu podejrzania jego w polityce".

Статут „Stowarzyszenia Spożywców" аб гэтым нічога ня кажа і выняткаў розных ня мае, але-ж што Статут, як новы скляповы зафундаваў сваім хадатаям абед з гарэлкай.

У такім выпадку гарэлка — не магла пашкодзіць нашаму новаму скляповаму ў яго бабтыстычным перакананьні. На коль спачатку жыхары былі заахвоціўшыся за к аапэратыўны склеп, то цяпер на столькі зр біліся апатычнымі, дзякуючы тэй камбінацы з скляповым. Сорамна нам, браты, глупствам займацца.

Мы ўсе шчыра павінны ўзяцца за арганізацыю каапэратываў, бо ў арганізацыі моц!

Дубіцкі.

Нам пішуць з вёскі яшчэ, што:

— **У в. Крымна** быў нейкі п. Б. сэкрэтаром гміны, а разам і сэквэстратарам. Езьдзіў ён па вёсках ды апісваў апошнія манаткі ў згалеўшых і так сялян. Але сколькі сяляне не плацілі падаткаў, усё-ж не хапала. Вось аднойчы пряжджае кантроль. Зрабілі рэвізію. Па абліченьню і праверцы ўсіх падатковых кніжак, аказалася, што перабору было зроблена на некалькі тысяч. Прыйшлося нашаму „дзеячу" ісьці за краты, але... знайшоўся „панок", які за яго паручыўся і ён застаўся на волі. Хутка быў вызначаны суд. Зьехалася вельмі шмат сьведак (пакрыўджаныя сяляне). Абвінавачаны вельмі спалохаўся, так што доктар прызнаў яго „псыхічна хворым". Суд адлажылі; калі будзе наступны—ня ведама.

Камэнтарыяў не патрэбна.

— **У м-ку Моўчадзі, Баранавіцкага пав.,** на Усьпеньне поп Моўчадзкае царквы, абляў сваіх парахвіян за тое, што яны не даюць ахвяр на царкву і накінуўся на тых сялян, якія пазналі ўжо папоўскую „праўду" і адвярнуліся ад яе. Праз поўгадзіны а. Мікалай пасылаў „пяруны і маланкі" на не паслушных „авечак", называючы іх цёмнымі людзьмі, закідваючы ім прыхільнасьць да дзяржавы, у якой не прызнаюць „храма божага", а „слугаў божых" як наш айцец, перасьледуюць.

Цікава, што а. Мікалай не назваў дзяржавы, у якой „слугі божыя" перасьледуюцца! На сколькі нам ведама, то гэтых перасьледуюць у Мэксыцы за тое, што яны паўсталі з аружжам у руках, каб адбіць „свае" маёнткі, якія канфіскавала дзяржаўная ўлада. Але, як можна было судзіць з прамовы, а. Мікалай меў на думцы ССРР, аднак, там „слугі божыя", здаецца, не перасьледуюцца, а толькі пазбаўлены ўрадавай дапамогі, паміраюць собскай сьмерцяй.

„Бязбожнікаў" ён абвінавачвае ў тым, што яны могуць ашукваць і наагул рабіць розныя „безбожныя дела". Але калі прагледзіць „цёмныя і яўныя" „дела" а. Мікалая, то лепшага „майстра" хіба ня знойдзеш. Бо хто не шкадуе жывых і мёртвых? — а. Мікалай! Хто ўзяў двайную плату за мэтрыку, а калі ў беднай жанчыны не хапіла да 20 зл. аднаго злотага, дык паслаў пазычаць да жыда,—а. Мікалай! Хто падчас шлюбу за 20-ці грашовую сьвечку бярэць злот?—а. Мікалай і г. д. і г. д.

Ня дзіва, што „авечкі" перастаюць быць авечкамі і пачынаюць абходзіцца і без айцоў Мікалаяў.

Дзед Мацей.

Закладайце свае, беларускія, каапэратывы.

Каапэрацыя — гэта шлях да перабудовы грамадзкага ладу на новых, больш справядлівых падставах.

Каапэрацыя — гэта адзін з відаў сацыяльнай барацьбы працоўных за лепшую будучыню.

Дык твары каапэрацыю і абмінай прыватнага гандляра, як заразу!

Рэдактар-Выдавец: П. Пяткун.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.